

δύνηται ἕκαστος νὰ ζῇ ὡς θέλει· καὶ πᾶς τις συναισθάνεται καὶ μαρτυρεῖ, ὅτι ἐνεχάραξεν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν ἰσχυρότατον ἔρωτα τῆς εὐτυχίας ἡμῶν. Ποία λοιπὸν ἀξία μένει πλέον εἰς τὰ λαμπρὰ ταῦτα χαρίσματα καὶ δυνάμεις τῆς ψυχῆς, ἂν ὁ Θεὸς θέλῃ νὰ χαλινόνη μὲ νόμους τὴν θέλησιν ἡμῶν καὶ τὸν ἔρωτα τῆς εὐτυχίας ἡμῶν; Ὡστε πιθανώτερον εἶναι, ὅτι ἐξ ἀπλῆς πολιτικῆς ἐγεννήθησαν οἱ νόμοι, ἄνευ οὐδεμιᾶς θείας ὑποχρέωσης, καὶ οὐδεμία ὑποχρέωσις πηγάζει ἐκ τῆς θείας θελήσεως.

Πρὸς ταῦτα ἀποκρινόμεθα, λέγοντες, ὅτι ἕκαστος ἄνθρωπος εἶναι μὲν ἐλεύθερος, καὶ φίλος στενώτατος ἑαυτοῦ· εἶναι ὅμως ὁμολογούμενον, κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτὴν τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἡ φιλαυτία αὕτη εἶναι τυφλὴ καθ' ἑαυτὴν, καὶ ὅτι πολλάκις κακῶς μεταχειριζόμεθα τὸ αὐτεξούσιον ἡμῶν, καὶ ἐναγκαλιζόμεθα ματαίαν σκιάν εὐτυχίας, ἀντὶ τῆς ἀληθινῆς εὐτυχίας ἡμῶν. Ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τὸ αὐτεξούσιον καὶ τὸ χάρισμα τοῦ λογικοῦ, διὰ νὰ διακρίνωμεν τὸ ψευδὲς ἀγαθὸν ἀπὸ τοῦ ἀληθινοῦ ἀγαθοῦ, τὴν ἀληθινὴν εὐτυχίαν ἀπὸ τῆς ἀπατηλῆς, καὶ τέλος πάντων, διὰ νὰ ἀκολουθῶμεν μετ' ἐλευθέρως ἐκλογῆς καὶ θελήσεως τὸ καλὸν ἢ τὸ κακὸν, καὶ οὕτω νὰ ἤμεθα ἀμοιβῶν ἢ τιμωριῶν ἄξιοι. Ἀλλ' ἐπειδὴ χάριν τῶν ἀλόγων παθῶν κλείομεν συχνάκις τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἰς αὐτὸ τὸ λαμπρότατον φῶς τοῦ λογικοῦ, ἐντεῦθεν ὁ Θεὸς διὰ τὴν ἄπειρον αὐτοῦ ἀγαθότητα οὐ μόνον ἠδόκησε νὰ φωτίξῃ ἡμᾶς μὲ τὴν λάμψιν τοῦ θείου καὶ τοῦ φυσικοῦ νόμου, ἀλλ' ἠθέλησε καὶ νὰ τεθῶσι νόμοι ῥητοὶ, διὰ νὰ ὀδηγῇται ὑπ' αὐτῶν ὁ νοῦς, καὶ νὰ λαμβάνῃ μετὰ λόγου ὑποχρεωτικὴν τακτικὴν κίνησιν ἢ ἄτακτος θέλησις ἡμῶν. Ἐκ τούτων λοιπὸν γίνεται φανερόν, ὅτι ἡ ἀληθινὴ ὠφέλεια τοῦ αὐτεξουσίου, καὶ ὁ ἔρος τῆς εὐτυχίας ἡμῶν, εἶναι συνδεδεμένα μὲ τὴν νομικὴν ὑποχρέωσιν.

Λέγουσι πρὸς τοῦτοίς, ὅτι ἐκ τῆς θείας θελήσεως δὲν δύναται νὰ πηγάζῃ ἡ ὑποχρέωσις, ἣν ἐπιβάλλουσιν οἱ πολιτικοὶ νόμοι· διότι ἡ ὑποχρέωσις αὕτη δὲν εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὸ κύρος τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἀπλῶς μὲ τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν. Καὶ αὕτη ἡ ἀνθρωπίνῃ πολιτικῇ ἐξουσίᾳ δὲν πηγάζει, λέγουσιν, ἐκ τοῦ Θεοῦ· οὐδεὶς ἤθελεν εἰπεῖ, ὅτι πηγάζει ἐκ τοῦ Θεοῦ ἡ ἐξουσία τῶν ἡγεμόνων ἐκείνων, οἵτινες μὲ νόμους ἀδίκους ἀνατρέπουσι τὰ δικαιώματα τῶν ἀνθρώπων.

Πρὸς ταῦτα λοιπὸν λέγομεν, ὅτι ὑποχρέωσιν ἐννοοῦμεν τὴν μὴ ἐναντίαν μᾶτε εἰς τὸν φυσικὸν νόμον, μᾶτε εἰς τὴν θρησκείαν. Περὶ δὲ τῆς θείας ἀρχῆς τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὴν ἐξουσίαν ταύτην γενικῶς καὶ μερικῶς. Εἶναι λοιπὸν βέβαιον, καὶ ἤδη ἀπαδείξαμεν τοῦτο, ὅτι ὁ Θεὸς ἠθέλησε νὰ ὑπάρχωσι νόμοι πολιτικοί, καὶ ἐπομένως, νομοθέται καὶ ἡγεμόνες· ὥστε γενικῶς θεωρουμένη ἡ